

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Георги Шинков Забунов,
УНСС – София, кат. „Недвижима собственост“,
Икономика и управление (недвижима собственост)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по Икономика и управление (недвижима собственост) в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед №2755 от 05.11.20г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС

Автор на дисертационния труд: Весела Петрова Илиева
Тема на дисертационния труд: „Оценка на проекти за устойчиви инвестиции в общински инфраструктурни обекти“

1. Информация за дисертанта

Весела Илиева започва обучението си по докторска програма през 2016 г., когато е зачислена в редовна форма на обучение със Заповед на Ректора на УНСС № 640/28.03.2016 г. Със Заповед № 308/13.02.2018 г. докторантурата е трансформирана в задочна. Срокът на обучение е удължен със Заповед №53/14.01.2020 г., а със Заповед № 2755/05.11.2020 г. Весела Илиева е отчислена с право на защита.

Висшето си образование, ОКС „Бакалавър“, докторантката е завършила в УНСС през 2001 г. (специалност „Финанси“). В периода 2002 – 2003 г. завършва съвместна магистърска програма на БАН и Великотърновския университет по Стопанско управление, а през 2014 г. завършва и магистратура по предучилищна педагогика към СУ „Климент Охридски“. През 2015 г. придобива професионална квалификация за учител по икономически дисциплини.

През посоченото време докторантката работи и към момента има зад гърба си солиден трудов стаж. Заемала е позициите счетоводител, мениджър на екип на контактен център, икономист в сферата на телекомуникациите. От 2016 г. до настоящия момент работи като главен

експерт в НОИ.

Ползва както английски, така и руски език.

Професионалният опит на докторантката ѝ помага да намира добър баланс между разработване на теоретични постановки на добро равнище и практическото им прилагане.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 205 страници основен текст, като включва още списък на съкращенията, библиографска справка и девет приложения. Използваната литература наброява 125 източника на български, руски и английски език, както и 48 официални интернет сайта. Литературата, систематизирана в библиографията, свидетелства за задълбочени изследвания и познания по темата. Добре е в бъдеще авторката да използва единна система за цитиране. Сега преобладава цитирането под линия, но има и цитати в скоби след позоваването. За някои от цитатите в скоби липсват съответните автори в библиографията (напр. на стр. 94), което затруднява четенето.

Представените приложения имат изследователска стойност сами по себе си. Включването им извън основния текст, но при посочване на пряката връзка с него, позволява на читателя да обхване историческото развитие на концепцията за устойчивото развитие и методите за оценка на инвестиционни проекти, без да губи фокуса върху основната проблематика.

Структурата на труда е по класическата схема – увод, три глави и заключение. Стилът е научен, без да се губи яснотата и точността на изказа. Работата е богато илюстрирана с 2 фигури, 23 графики, 17 схеми и 28 таблици. В съдържателен план прави впечатление големият обем работа, извършен от докторантката.

Актуалността на дисертационния труд е аргументирано защитена, като е указана връзката на Националната стратегия за развитие на регионите с ориентацията на ЕС към устойчиво развитие и устойчиви инвестиции, отразени в документи на Съюза. Аргумент в това отношение е и новаторският характер на изследването.

Разгърнатият в увода изследователски план е формулиран прецизно. Обектът и предметът на изследването са ясно определени, както следва: устойчивите инвестиции в общински инфраструктурни обекти и подходите и методите за оценка на проектите на общините за инвестиции в инфраструктурни обекти, с приоритет върху инвестициите, които позволяват прилагане на интегриран подход при разработване и оценка на проектните предложения в съответствие с критериите за устойчиво

инвестиране.

Посочената цел на дисертационния труд е разработване на система от показатели за оценка на съответствието на проектите за инвестиции в инфраструктурни обекти на общините с изискванията за устойчиво инвестиране. На следващия етап, посредством тази система да се разкрият възможности за прилагане на интегриран подход за постигане на синергетичен ефект. От декларираната цел пряко произтичат изследователските задачи, които са шест на брой. Този изследователски план позволява фокусиране на усилията на авторката върху съществените страни на изследването.

Изследователската теза е, че ако се приложи система от показатели, с които да се оцени съответствието на проектите за инвестиране в инфраструктурни обекти със съществуващите критерии за устойчивост, то това ще допринесе за разумен избор и за включване в плановете за развитие на проекти за устойчиви инвестиции. От своя страна, това ще способства за подобряване на инвестиционния процес и ще генерира положителни ефекти за всички заинтересовани страни и за устойчивото развитие на съответната община.

Добрата формулировка на изследователския план, тезата и възприетите ограничения показват готовността на докторантката да осъществява самостоятелни научни изследвания.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Изследването се основава на анализ на теорията и методологията на устойчивите общински инвестиции в инфраструктурни обекти и предлагане на тази основа на практически приложими подходи за инвестиране.

В първа глава се разглежда теорията на устойчивото инвестиране. На първо място е изяснена същността на устойчивите инвестиции и връзката на това понятие с концепцията за устойчиво развитие. Тук силен момент е прилагането на интегративен подход, който търси логическите взаимовръзки между използваните базисни концепции - за устойчиво развитие, за зелена икономика, за корпоративна социална отговорност, за публични политики и за устойчиви градове. В исторически план е проследена връзката между инвестирането в общности преди и устойчивите инвестиции днес. Счита за важен момент в изследването изясняването на функциите на интегрираните плановете за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) като инструмент за реализиране на предлагания от авторката интегративен подход. Второто направление на изследването в първа глава е изясняването на особеностите на

инвестирането в общински инфраструктурни обекти и на ролята на общините като субекти в инвестиционния процес при усвояване на средства по програми на ЕС. В заключителния трети параграф на тази глава е потърсен синтез между посочените две направления, като класическите подходи на инвестиционната теория са съчетани с изведените от авторката принципи за реализация на устойчиви инвестиции.

Във втора глава се разглеждат методическите аспекти на оценката на проекти за общински инфраструктурни инвестиции. В първия параграф са изложени различни утвърдени методи за оценка на инвестиционни проекти. Отново се предлага използването на ИПГВР като практически инструмент за интегриране на различните аспекти от инвестиционната дейност на общините. Обосновава се необходимостта от ефективност във всички направления на концепцията за устойчивост – финансова, екологична, социална и институционална. Вторият параграф разглежда в теоретичен план различни системи от показатели за устойчиво развитие, с цел тяхното обобщаване и систематизация. На тази основа в следващия параграф докторантката предлага своя собствена система от показатели, чрез която да се оцени съответствието на общински инфраструктурни проекти със съществуващите критерии за устойчивост. В заключителния четвърти параграф е построена методика под формата на алгоритъм за прилагане на разработената система от показатели. Трети и четвърти параграф на втора глава могат да се оценят като значими авторски постижения.

В трета глава се апробира предложената система от показатели за оценка на общински проекти за устойчиви инвестиции. За целта на основата на сравнението се съпоставят резултатите от оценката на реален общински проект по класическия подход с резултатите от прилагането на разработения методичен алгоритъм. Сравнението е по примера на проект „Реконструкция, ремонт и обновяване, внедряване на мерки за енергийна ефективност в Културен дом на Лукойл Нефтохим” на община Бургас. Направена е рекапитулация на резултатите от сравнението за четирите аспекта на устойчивостта – финансов, социален, екологичен и институционален.

С това докторантката изпълнява задачите от изследователския си план и защитава изследователската теза, което ѝ дава основание да формулира общите си изводи. Те обобщават постигнатите научни и научно-приложни резултати, които могат да се систематизират по следния начин:

- Обстойно е разгледана концепцията за устойчиво развитие както

- в исторически, така и в съдържателен план;
- Представен е подход за интегриране на тази концепция с други, насочени към удовлетворяване на потребности на обществото като цяло;
 - Предложен е механизъм за интегрално прилагане на тези концепции при оценката на общински инвестиционни проекти;
 - Всички използвани основни понятия са дефинирани от гледна точка потребностите на изследването, като за ключовите са изведени авторски определения и обобщения (напр. устойчиви инвестиции, принципи на устойчиво инвестиране);
 - Посочени са практически инструменти за приложение на предлагания от авторката интегриран подход (интегралните планове за градско възстановяване и развитие – ИПГВР);
 - Разработена е система от показатели за оценка на общински инфраструктурни проекти, включваща показатели за устойчивост;
 - Разработен е методически алгоритъм за прилагане на системата от показатели;
 - Системата и алгоритъмът са апробирани по примера на реален общински инвестиционен проект.

От посочените по-горе резултати считам първите четири за научни, а следващите пет за научно-приложни. Така представените основни постижения на авторката логично водят до формулирането на приносните моменти в дисертационния труд.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Изложеното до тук ми дава основания да приема предложените от докторантката приноси, а именно:

4.1. На базата на проучените литературни източници и добри практики са разкрити връзките и зависимостите между концепцията за устойчиво развитие, концепцията за зелена икономика, концепцията за корпоративна социална отговорност, концепцията за публични политики и концепцията за устойчиви градове. На тази основа са формулирани главните характеристики на устойчивите инвестиции, като се взема под внимание значението им за постигането на устойчив икономически растеж и развитие на териториалните общности.

4.2. Изведени са дефиниция за устойчиви инвестиции и принципи за устойчиво инвестиране, които са основа за успешно планиране и изпълнение на инвестиционните планове на общините и техните стратегии

за устойчиво развитие, както и за улесняване на процеса по изготвянето на проектни предложения, тяхното оценяване и избора на най-ефективен инвестиционен проект.

4.3. Възприет е интегрален подход по отношение на понятията: „социално отговорно инвестиране“, „зелени инвестиции“, „инвестиции с въздействие“ или „етично инвестиране“, „отговорно инвестиране“ и др. С термина „устойчиво инвестиране“ са обединени подмножеството от инвестиционни практики, с които се цели устойчивост, и са обобщени съществуващите подходи в инвестиционната теория и практика, с които се търсят по-голяма рационалност и ефективност при инвестиционните решения.

4.4. Обоснована е необходимостта от съставяне на система от показатели за оценка на съответствието на инвестиционните проекти на общините с критериите за устойчивост. Дефинирана е и е съставена авторова система от показатели за оценка на съответствието на общинските инвестиционни проекти в инфраструктурни обекти с критериите за устойчивост.

4.5. Разработен е методически алгоритъм за прилагане на система от показатели за оценка на съответствието на общински инвестиционни проекти с изискванията за устойчивост, който е апробиран въз основа на данни както от проект „Реконструкция, ремонт и обновяване, внедряване на мерки за енергийна ефективност в Културен дом на Лукойл Нефтохим“ на община Бургас, така и от предложения вариант на проект за устойчива инвестиция.

4.6. Въз основа на извършения сравнителен анализ на алтернативните инвестиционни решения на община Бургас и проекта за устойчива инвестиция, и на установените различия са изведени предложения за усъвършенстване на инвестиционния процес на общините чрез внедряването на система от показатели за оценка на проекти за устойчиви инвестиции.

Приносителите от т. 4.1 до т. 4.3. включително определям като научни, а тези от т. 4.4. до т. 4.6 като научно-приложни.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Посочени са две публикации, свързани с темата на дисертационния труд – „Регламентиране на стандарта Passive House за изграждане на почти нулево енергиен сграден сектор в Европейския съюз“ и „Иновативни финансови инструменти за финансиране на общински инвестиционни проекти за устойчиво градско развитие“. Първата е в списание „Икономически и социални алтернативи“, а втората – в списание

„Недвижими имоти и бизнес“. Публикациите съответстват на изискванията и са представени в издания достъпни за специалистите от областта на изследване.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд, постигнатите изследователски резултати и приносните моменти. Липсата на съдържание на книжката донякъде затруднява работата на читателя.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Както към всяко човешко творение, към работата могат да се отправят и критични бележки. На първо място, способността на авторката умело да формулира обобщения, на моменти води до такива, които не се основават на анализ на достатъчен по обем изходен материал. И това може да се види както по отношение на теоретичните обобщения, така и по отношение на приложните. Голяма част от анализа е фокусирана върху нормативни документи, разработени от администрациите на ЕС и на Република България. Въпреки че се основават на възприетата теория, тези материали са създадени с практическа и прагматична цел. Използването им в научни изследвания е добре да се съпътства от задълбочен теоретичен анализ, при това на по-високо равнище на научна абстракция. Напр., на стр. 13 и стр. 14 е упоменат фундаментален теоретичен сблъсък между два алтернативни подхода – т. нар. „данък върху благосъстоянието“ на Пигу и идеята на Коуз свободното благо „околна среда“ да се преобразува в частно, за да има положителна пазарна цена. Без сериозна аргументация неявно се приема подходът на Пигу, който често облагодетелства не обществото като цяло, а някои представители на администрацията. Подходът към институционалните компоненти на концепцията за устойчиво развитие също е пречупен през призмата на социалното управление, а не на институционалния подход в икономическата теория.

Посочените слабости в никакъв случай не са характеристика на работата, а по-скоро, моментни отстъпления от общото ѝ високо равнище. Те не нарушават цялостното положително възприемане на дисертационния труд. Отправлям ги към авторката като препоръка за бъдещи изследвания. След като вече е доказала, че има необходимия потенциал на изследовател, по-дълбокото навлизане в общата икономическа теория ще разшири полето ѝ за развитие.

Към докторантката имам следния въпрос:

Ако се налага реорганизация на институциите в дадена община (напр. Бургас) с цел подобряване на институционалната среда в съответствие с изискванията на концепцията за устойчиво развитие, каква форма на институционален анализ би предложила?

8. Заключение

Цялостното изложение до този момент ми дава основание да твърдя, че представеният за публична защита дисертационен труд на тема „Оценка на проекти за устойчиви инвестиции в общински инфраструктурни обекти“ отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. Трудът е резултат от оригинално и самостоятелно авторско изследване. Предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Весела Петрова Илиева образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност Икономика и управление (Недвижима собственост).

27.11.20 / София

Подпис:
(доц. д-р Георги Забунов)